

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
GERARD HOGAN
της 13ης Δεκεμβρίου 2018¹

Υπόθεση C-299/17

**VG Media Gesellschaft zur Verwertung der Urheber- und Leistungsschutzrechte von
Medienunternehmen mbH
κατά
Google LLC, διάδοχος της Google Inc.**

[αίτηση του Landgericht Berlin
(πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστηρίου Βερολίνου, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή – Προσέγγιση των νομοθεσιών – Οδηγία 98/34/EK – Διαδικασία πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών – Υποχρέωση των κρατών μελών να κοινοποιούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή όλα τα σχέδια τεχνικών κανόνων – Ανεφάρμοστο των κανόνων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως τεχνικοί κανόνες και δεν κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή – Εθνικός κανόνας ο οποίος απαγορεύει σε εμπορικούς διαχειριστές μηχανών και σε εμπορικούς παρόχους υπηρεσιών που επεξεργάζονται περιεχόμενα να διαθέτουν στο κοινό προϊόντα Τύπου – Τεχνικός κανόνας – Κανόνας που δεν αναφέρεται ειδικά στις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών»

1. Όταν κράτος μέλος εισάγει νέες διατάξεις στη νομοθεσία του περί πνευματικής ιδιοκτησίας, οι οποίες προβλέπουν ότι οι εμπορικοί διαχειριστές διαδικτυακών μηχανών αναζήτησης δεν δικαιούνται, χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση, να διαθέτουν στο κοινό αποσπάσματα² κειμένων, εικόνες και βίντεο που διατίθενται από εκδότες εντύπων, απαιτείται κοινοποίηση των διατάξεων αυτών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 8, σημείο 1, της οδηγίας 98/34/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών³, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/96/EK του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2006, για την προσαρμογή ορισμένων οδηγιών στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, λόγω της προσχώρησης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας⁴ (στο εξής: οδηγία 98/34);

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 Εξαιρουμένων μεμονωμένων λέξεων και πολύ μικρών αποσπασμάτων κειμένων: βλ. σημείο 9 των παρούσων προτάσεων.

3 ΕΕ 1998, L 204, σ. 37.

4 ΕΕ 2006, L 363, σ. 81.

2. Τούτο είναι, κατ' ουσίαν, το ζήτημα που εγείρει η παρούσα προδικαστική παραπομπή. Δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη γερμανική νομοθεσία δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή. Είναι επίσης σαφές ότι, σε περίπτωση που απαιτούνταν κοινοποίηση κατά τις διατάξεις της οδηγίας 98/34, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να αφήσει ανεφάρμοστη την επίμαχη εθνική νομοθεσία, ακόμη και στο πλαίσιο δίκης μεταξύ ιδιωτών, εν αναμονή της εν λόγω κοινοποίησης⁵. Ως εκ τούτου, το μείζον ζήτημα είναι αν οι διατάξεις της οδηγίας 98/34 έχουν εφαρμογή επί της νέας αυτής γερμανικής νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

3. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο δίκης ενώπιον του Landgericht Berlin (πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστηρίου Βερολίνου, Γερμανία) μεταξύ, αφενός, της VG Media Gesellschaft zur Verwertung der Urheber- und Leistungsschutzrechte von Medienunternehmen mbH (στο εξής: VG Media), οργανισμού συλλογικής διαχείρισεως που έχει εξουσιοδοτηθεί βάσει του γερμανικού δικαίου να διαχειρίζεται τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα για λογαριασμό, μεταξύ άλλων, των εκδοτών εντύπων, και, αφετέρου, της Google LLC (στο εξής: Google), η οποία εκμεταλλεύεται τη μηχανή αναζήτησεως Google μέσω των ονομάτων τομέα www.google.de και www.google.com στο διαδίκτυο, ενώ παρέχει και τη διαδικτυακή υπηρεσία Google News, προσβάσιμη στη Γερμανία υπό τα ονόματα τομέα news.google.de ή news.google.com.

4. Η VG Media άσκησε, για λογαριασμό των μελών της, αγωγή αποζημιώσεως κατά της Google, υποστηρίζοντας ότι η τελευταία χρησιμοποιούσε, από 1ης Αυγούστου 2013 και εντεύθεν, για τις δικές της υπηρεσίες και χωρίς να καταβάλλει τη σχετική αμοιβή, αποσπάσματα κειμένων, εικόνες και βίντεο από προϊόντα Τύπου και μέσων ενημέρωσης των μελών της VG Media.

5. Την 1η Αυγούστου 2013 θεσπίσθηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας συγγενικό δικαίωμα για τους εκδότες εντύπων κατά τα άρθρα 87f έως 87h του Urheberrechtsgesetz (νόμου για το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα, στο εξής: UrhG). Δεδομένου ότι το αντίστοιχο νομοσχέδιο δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή κατά το άρθρο 8, σημείο 1, της οδηγίας 98/34 –και εφόσον, όπως προανέφερα, η κύρωση για τη μη συμμόρφωση με την ως άνω διάταξη συνίσταται στο ότι δεν μπορούν να εφαρμοστούν οι εθνικές νομοθετικές διατάξεις, με συνέπεια να μην επιτρέπεται να αντιταχθούν έναντι ιδιωτών σε περίπτωση παράλειψης κοινοποίησής τους–, το Landgericht Berlin (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Βερολίνου) υπέβαλε στο Δικαστήριο δύο ερωτήματα προκειμένου να διευκρινιστεί αν οι επίμαχες διατάξεις του UrhG αποτελούν «κανόνα σχετικά με τις υπηρεσίες» κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 5, της οδηγίας 98/34, ήτοι απαίτηση γενικής φύσεως σχετικά με την πρόσβαση στις δραστηριότητες των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας και με την άσκησή τους⁶, ή κανόνες «που δεν αναφέρονται ειδικά» στις υπηρεσίες αυτές⁷.

6. Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε επίσης την ερμηνεία του όρου «τεχνικός κανόνας», όπως χρησιμοποιείται το άρθρο 1, σημείο 11, της εν λόγω οδηγίας. Προτού εξεταστούν τα ζητήματα αυτά, πρέπει πρώτα να παρατεθεί το εφαρμόστεο δίκαιο.

5 Απόφαση της 30ής Απριλίου 1996, CIA Security International (C-194/94, EU:C:1996:172, σκέψεις 44 επ.).

6 Όπως ορίζονται στο άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34.

7 Βλ. άρθρο 1, σημείο 5, της οδηγίας 98/34.

I. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

7. Το άρθρο 1, σημεία 2, 5 και 11, της οδηγίας 98/34 προβλέπει τα εξής:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

2. “υπηρεσία”: οποιαδήποτε υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών, ήτοι κάθε υπηρεσία που συνήθως παρέχεται έναντι αμοιβής, με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως και κατόπιν προσωπικής επιλογής ενός αποδέκτη υπηρεσιών.

[...]

5. “κανόνας σχετικά με τις υπηρεσίες”: απαίτηση γενικής φύσεως σχετικά με την πρόσβαση στις δραστηριότητες των υπηρεσιών που περιγράφονται στο σημείο 2 και στην άσκησή τους, ειδικότερα διατάξεις για τους παρέχοντες υπηρεσίες, τις υπηρεσίες και τον αποδέκτη των υπηρεσιών, εξαιρουμένων των κανόνων που δεν αναφέρονται ειδικά στις υπηρεσίες που ορίζονται στο ίδιο σημείο.

[...]

Για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού:

- ένας κανόνας θεωρείται ότι αφορά ειδικά τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών όταν, αν ληφθεί υπόψη η αιτιολογία και το κείμενό του, έχει συγκεκριμένο σκοπό και αντικείμενο, είτε εξ ολοκλήρου είτε σε επί μέρους διατάξεις, να ρυθμίσει με σαφή και εύστοχο τρόπο τις υπηρεσίες αυτές,
- ένας κανόνας δεν θεωρείται ότι αφορά ειδικά τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών όταν αφορά τις υπηρεσίες αυτές μόνον κατά συνεκδοχή ή κατά σύμπτωση·

[...]

11. “Τεχνικός κανόνας”: τεχνική προδιαγραφή ή άλλη απαίτηση ή κανόνας σχετικά με τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των οικείων διοικητικών διατάξεων των οποίων η τήρηση είναι υποχρεωτική de jure ή de facto, για την εμπορία, την παροχή υπηρεσιών, την εγκατάσταση ενός φορέα παροχής υπηρεσιών ή τη χρήση σε κράτος μέλος ή σε σημαντικό τμήμα του κράτους αυτού, όπως επίσης, με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 10, οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις των κρατών μελών που απαγορεύουν την κατασκευή, εισαγωγή, εμπορία ή χρήση ενός προϊόντος και την παροχή ή χρήση μιας υπηρεσίας ή την εγκατάσταση για την παροχή των υπηρεσιών αυτών.»

8. Το άρθρο 8, σημείο 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 98/34 έχει ως εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 10, τα κράτη μέλη γνωστοποιούν πάραυτα στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανόνα, εκτός εάν πρόκειται απλώς για αυτούσια μεταφορά ενός διεθνούς ή ευρωπαϊκού προτύπου, οπότε αρκεί μια απλή πληροφόρηση ως προς το συγκεκριμένο πρότυπο· επίσης, απευθύνουν στην Επιτροπή κοινοποίηση σχετικά με τους λόγους για τους οποίους είναι αναγκαία η θέσπιση ενός τέτοιου τεχνικού κανόνα, εκτός εάν οι λόγοι αυτοί συνάγονται ήδη από το ίδιο το σχέδιο.»

B. Το εθνικό δίκαιο

9. Το άρθρο 87f του UrhG, με τίτλο «Εκδότες Τύπου», προβλέπει τα εξής:

«(1) Ο παραγωγός προϊόντων Τύπου (εκδότης Τύπου) έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να διαθέτει στο κοινό το προϊόν του Τύπου ή μέρη αυτού για εμπορικούς σκοπούς, εκτός εάν πρόκειται για μεμονωμένες λέξεις ή πολύ μικρά αποσπάσματα κειμένου. Εάν το προϊόν του Τύπου δημιουργήθηκε από επιχείρηση, τότε ο ιδιοκτήτης της επιχείρησης νοείται ως παραγωγός.

(2) Ως προϊόν Τύπου νοείται η συντακτική και τεχνική προετοιμασία των δημοσιογραφικών συνεισφορών στο πλαίσιο συλλογής που δημοσιεύεται περιοδικώς υπό ορισμένο τίτλο σε οποιοδήποτε μέσο το οποίο, κατόπιν αξιολογήσεως όλων των συνθηκών, μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει σε μεγάλο βαθμό τα χαρακτηριστικά του εκδοτικού οίκου και κατά τη μεγαλύτερη έκτασή του δεν εξυπηρετεί σκοπούς δικής του διαφημίσεως. Οι δημοσιογραφικές συνεισφορές είναι, ειδικότερα, άρθρα και εικονογραφήσεις που χρησιμεύουν για τη διάδοση πληροφοριών, τη διαμόρφωση απόψεων ή την ψυχαγωγία.»

10. Το άρθρο 87g του UrhG, με τίτλο «Μεταβίβαση, διάρκεια και περιορισμοί του δικαιώματος», ορίζει τα εξής:

«(1) Το δικαίωμα του εκδότη στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 87f, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, είναι μεταβιβάσιμο. Τα άρθρα 31 και 33 εφαρμόζονται τηρουμένων των αναλογιών.

(2) Το δικαίωμα λήγει εντός έτους από τη δημοσίευση του προϊόντος Τύπου.

(3) Το δικαίωμα του εκδότη Τύπου δεν μπορεί να προβληθεί εις βάρος του δημιουργού ή του κατόχου συγγενικού δικαιώματος, σε σχέση με προστατευόμενο βάσει του παρόντος νόμου έργο ή αντικείμενο το οποίο περιέχεται στο προϊόν Τύπου.

(4) Η διάθεση στο κοινό προϊόντων Τύπου ή μερών των προϊόντων αυτών επιτρέπεται εφόσον δεν συντελείται μέσω εμπορικών παρόχων μηχανών αναζήτησεως ή εμπορικών παρόχων υπηρεσιών οι οποίοι επεξεργάζονται περιεχόμενα κατ' ανάλογο τρόπο. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του μέρους 1, τμήμα 6»

11. Το άρθρο 87h του UrhG, με τίτλο «Δικαίωμα αμοιβής του δημιουργού», προβλέπει τα εξής:

«Ο δημιουργός έχει δικαίωμα σε δίκαιο μερίδιο της αμοιβής.»

II. Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

12. Η VG Media συνάπτει με δικαιούχους «συμβάσεις διαχείρισης για ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις και εκδόσεις», βάσει των οποίων της ανατίθεται από τους δικαιούχους η αποκλειστική διαχείριση των δικαιωμάτων και των απαιτήσεών τους⁸ όσον αφορά τα δικά τους προϊόντα Τύπου κατά την έννοια του άρθρου 87f, παράγραφος 2, του UrhG.

13. Όπως προαναφέρθηκε, η Google εκμεταλλεύεται, μέσω των ονομάτων τομέα www.google.de και www.google.com, τη γνωστή μηχανή αναζήτησεως για την εύρεση ιστοτόπων (αναζήτηση Google). Μετά την εισαγωγή του αναζητούμενου όρου και την ενεργοποίηση του μηχανισμού αναζήτησεως, εμφανίζεται μεταξύ άλλων ένα σύντομο κείμενο ή απόσπασμα κειμένου (snippet), με μια εικόνα επισκόπησης (thumbnail) που επιτρέπει στον χρήστη να εκτιμήσει την καταλληλότητα του εμφανιζόμενου ιστοτόπου για τις δικές του ανάγκες πληροφόρησης. Πρόκειται για έναν συνδυασμό

⁸ Που διαθέτουν κατά τον χρόνο συνάψεως της συμβάσεως και εκείνων που θα γεννηθούν κατά τη διάρκεια ισχύος της συμβάσεως.

λέξεων από τον εμφανιζόμενο ιστότοπο, απαρτιζόμενο από μερικές λέξεις σχετικές με τον αναζητούμενο όρο. Η μηχανή αναζήτησεως περιλαμβάνει επιπροσθέτως και ένα μενού, με τη βοήθεια του οποίου ο χρήστης αποκτά πρόσβαση και σε άλλες εξειδικευμένες υπηρεσίες αναζήτησεως, όπως η αναζήτηση εικόνων Google, η αναζήτηση βίντεο Google και η αναζήτηση ειδήσεων Google (η οποία εμφανίζεται ως «News» στο μενού). Παράλληλα, η Google παρέχει τη διαδικτυακή υπηρεσία Google News, η οποία είναι προσβάσιμη στη Γερμανία υπό τα ονόματα τομέα news.google.de ή news.google.com και παρουσιάζει, υπό μορφή περιοδικού, ειδήσεις από έναν περιορισμένο κύκλο ειδησεογραφικών πηγών. Στις περιπτώσεις αυτές, το απόσπασμα συνίσταται σε μια σύντομη σύνοψη του περιεχομένου του αντίστοιχου ιστοτόπου, συχνά με τη χρήση των εισαγωγικών φράσεων. Η Google, μέσω των υπηρεσιών της AdWord και AdSense, προβάλλει έναντι αμοιβής διαφημίσεις τρίτων στους δικούς της ιστοτόπους και σε ιστοτόπους τρίτων.

14. Με την αγωγή της ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η VG Media στρέφεται κατά της Google υποστηρίζοντας ότι η δεύτερη χρησιμοποιούσε για τις δικές της υπηρεσίες αποσπάσματα κειμένων και εικόνες από περιεχόμενα των μελών της πρώτης, χωρίς να καταβάλλει τη σχετική αμοιβή. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, δεδομένου ότι η αγωγή της VG Media είναι τουλάχιστον εν μέρει βάσιμη, η έκβαση της ένδικης διαφοράς εξαρτάται από το κατά πόσον τα άρθρα 87f έως 87g του UrhG έχουν εφαρμογή, λαμβανομένου υπόψη ότι δεν κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 8, σημείο 1, της οδηγίας 98/34.

15. Το εν λόγω δικαστήριο εκτιμά, ειδικότερα, ότι για την επίλυση της ένδικης διαφοράς είναι κρίσιμο το ζήτημα αν το άρθρο 87g, παράγραφος 4, του UrhG (σε συνδυασμό με το άρθρο 87f, παράγραφος 1, του UrhG) συνιστά γενικό κανόνα σχετικό με την παροχή υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών, κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 5, της οδηγίας 98/34, και όχι κανόνα που δεν αναφέρεται ειδικά στις υπηρεσίες αυτές.

16. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Landgericht Berlin (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Βερολίνου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1. Αποτελεί μια εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει αποκλειστικά σε εμπορικούς διαχειριστές μηχανών αναζήτησεως και σε εμπορικούς παρόχους υπηρεσιών που επεξεργάζονται περιεχόμενα, αλλά όχι στους υπόλοιπους -ακόμη και εμπορικούς- χρήστες, να διαθέτουν στο κοινό προϊόντα Τύπου ή μέρη αυτών (εξαιρουμένων μεμονωμένων λέξεων και πολύ μικρών αποσπασμάτων κειμένων), σύμφωνα με το άρθρο 1, σημεία 2 και 5, της οδηγίας 98/34, κανόνα που δεν αναφέρεται ειδικά στις υπηρεσίες που ορίζονται στο σημείο αυτό,

και στην περίπτωση που τούτο δεν ισχύει,

2. αποτελεί μια εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει αποκλειστικά σε εμπορικούς διαχειριστές μηχανών αναζήτησεως και σε εμπορικούς παρόχους υπηρεσιών που επεξεργάζονται περιεχόμενα, αλλά όχι στους υπόλοιπους -ακόμη και εμπορικούς- χρήστες, να διαθέτουν στο κοινό προϊόντα Τύπου ή μέρη αυτών (εξαιρουμένων μεμονωμένων λέξεων και πολύ μικρών αποσπασμάτων κειμένων), τεχνικό κανόνα σύμφωνα με το άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34, δηλαδή δεσμευτικό κανόνα που αφορά την παροχή υπηρεσίας;»

III. Ανάλυση

17. Στα δύο ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο μπορεί εύκολα να δοθεί κοινή απάντηση και αυτήν ακριβώς την προσέγγιση προτίθεται να ακολουθήσω στις παρούσες προτάσεις.

A. Κατά πόσον οι τροποποιήσεις που επήλθαν στον UrhG μπορούν να θεωρηθούν «τεχνικός κανόνας» κατά την έννοια της οδηγίας 98/34

18. Το πρώτο ερώτημα που τίθεται προς εξέταση είναι αν διατάξεις όπως οι επίμαχες εν προκειμένω τροποποιητικές διατάξεις του UrhG μπορούν να θεωρηθούν «τεχνικός κανόνας» κατά την έννοια της οδηγίας 98/34.

19. Είναι σαφές ότι η έννοια του «τεχνικού κανόνα» καλύπτει τέσσερις κατηγορίες μέτρων, ήτοι, πρώτον, την «τεχνική προδιαγραφή», κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 3, της οδηγίας 98/34, δεύτερον, την «άλλη απαίτηση», όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 1, σημείο 4, τρίτον, τον «κανόνα σχετικά με τις υπηρεσίες», για τον οποίο γίνεται λόγος στο άρθρο 1, σημείο 5, και, τέταρτον, τις «νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις των κρατών μελών που απαγορεύουν την κατασκευή, εισαγωγή, εμπορία ή χρήση ενός προϊόντος και την παροχή ή χρήση μιας υπηρεσίας ή την εγκατάσταση για την παροχή των υπηρεσιών αυτών», κατά το άρθρο 1, σημείο 11⁹.

20. Καταρχάς, πρέπει να σημειωθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, δεν συνιστούν τεχνικούς κανόνες, κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34, εθνικές διατάξεις οι οποίες θέτουν απλώς τις προϋποθέσεις που διέπουν την εγκατάσταση των επιχειρήσεων ή την εκ μέρους τους παροχή υπηρεσιών, όπως διατάξεις που εξαρτούν την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας από προηγούμενη χορήγηση άδειας¹⁰.

21. Δεύτερον, είναι σαφές ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής αυτού του ορισμού διατάξεις οι οποίες απλώς και μόνον αναπαράγουν ή αντικαθιστούν υφιστάμενους τεχνικούς κανόνες που έχουν ήδη κοινοποιηθεί στην Επιτροπή¹¹.

22. Ωστόσο, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι τα βασικά σημεία των εν λόγω διατάξεων, όσον αφορά τη συγκεκριμένη προδικαστική παραπομπή, είναι αυτά που περιέχονται στο άρθρο 87g, παράγραφος 4, του UrhG, επειδή η σαφής συνέπεια αυτής της διατάξεως είναι ότι επιτρέπεται στο κοινό να έχει πρόσβαση σε προϊόντα Τύπου χωρίς να συντρέχει προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας¹², εκτός εάν η πρόσβαση εξασφαλίζεται είτε από εμπορικούς διαχειριστές μηχανών αναζήτησης, είτε από εμπορικούς παρόχους υπηρεσιών που επεξεργάζονται τα περιεχόμενα τέτοιων προϊόντων¹³. Αυτή ακριβώς είναι η κρίσιμη διάταξη του νέου νόμου διότι, αφενός, παρεμποδίζει ή περιορίζει, στην πράξη, την παροχή των σχετικών υπηρεσιών από πρόσωπα τα οποία εκμεταλλεύονται διαδικτυακές μηχανές αναζήτησης (όπως η Google), στον βαθμό που προβλέπει ότι τέτοιες υπηρεσίες προσβάλλουν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, και εκθέτουν τον πάροχο

9 Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, Ince (C-336/14, EU:C:2016:72, σκέψη 70).

10 Βλ., σχετικά, απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Bent Falbert (C-255/16 EU:C:2017:983, σκέψη 16 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

11 Βλ., σχετικά, απόφαση της 21ης Απριλίου 2005, Lindberg (C-267/03, EU:C:2005:246, σκέψη 85).

12 Από τη δικογραφία ενώπιον του Δικαστηρίου συνάγεται, υπό την επιφύλαξη του ελέγχου του ζητήματος αυτού από το αιτούν δικαστήριο, ότι το δικαίωμα που παρέχεται από τις επίμαχες διατάξεις του UrhG είναι, στην πραγματικότητα, συγγενικό δικαίωμα. Ωστόσο, χάριν ευκολίας, στις παρούσες προτάσεις θα αναφέρομαι σε αυτό ως δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας.

13 Μολονότι το αποκλειστικό δικαίωμα που παρέχεται στον παραγωγό προϊόντων Τύπου δυνάμει του άρθρου 87f, παράγραφος 1, του UrhG ορίζεται με πολύ γενικό τρόπο, εντούτοις από το άρθρο 87g, παράγραφος 4, του UrhG –το οποίο έχει διατυπωθεί ως εξαίρεση– προκύπτει ότι το αποκλειστικό αυτό δικαίωμα, στην πραγματικότητα, απευθύνεται ή περιορίζεται στους «εμπορικούς διαχειριστές μηχανών αναζήτησης ή εμπορικούς παρόχους υπηρεσιών που επεξεργάζονται περιεχόμενα». Ως εκ τούτου, εκτιμώ ότι η δήλωση της Επιτροπής ότι το αποκλειστικό δικαίωμα ισχύει erga omnes και ότι η διάθεση προϊόντων Τύπου στο κοινό είναι «πάντα παράνομη» –και όχι μόνον όταν γίνεται από διαχειριστές μηχανών αναζήτησης ή παρόχους υπηρεσιών που επεξεργάζονται περιεχόμενα– έχει, στην πραγματικότητα, εντελώς τεχνητό χαρακτήρα, αν ληφθεί υπόψη το πλαίσιο εφαρμογής της οδηγίας 98/34. Μολονότι το άρθρο 87f, παράγραφος 1, του UrhG έχει διατυπωθεί αναμφιβόλως ως εξαίρεση στο αποκλειστικό δικαίωμα που χορηγείται με το άρθρο 87f, παράγραφος 1, του UrhG, ωστόσο το πραγματικό αποτέλεσμα των εν λόγω διατάξεων είναι ότι το αποκλειστικό δικαίωμα αφορά μόνον τις υπηρεσίες στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 87g, παράγραφος 4, του UrhG. Είμαι επίσης της γνώμης ότι η παρατήρηση της VG Media και της Ισπανικής Κυβερνήσεως ότι η ως άνω γερμανική νομοθεσία δεν αποσκοπεί στο να ρυθμίσει τη διάθεση προϊόντων Τύπου μέσω του διαδικτύου, αλλά στο να προστατεύσει τα δικαιώματα των εκδοτών δεν είναι πειστική, για λόγους που εκτίθενται σε άλλα σημεία αυτών των προτάσεων.

υπηρεσιών στον κίνδυνο να ζητηθεί η λήψη ασφαλιστικών μέτρων ή να ασκηθεί αγωγή αποζημιώσεως εις βάρος του¹⁴. Όπως επισήμανε το Landgericht Berlin (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Βερολίνου) στη διάταξή του περί παραπομπής, η συνέπεια αυτής της νομοθετικής τροποποίησης είναι ότι:

«[...] η διάθεση στο κοινό προϊόντων Τύπου ή μερών των προϊόντων αυτών απαγορεύεται όταν συντελείται από εμπορικό πάροχο μηχανών αναζήτησεως ή εμπορικό πάροχο υπηρεσιών που επεξεργάζονται περιεχόμενα κατ' ανάλογο τρόπο, ωστόσο επιτρέπεται όταν συντελείται από άλλους χρήστες, συμπεριλαμβανομένων άλλων εμπορικών χρηστών. Ο νόμος αναγνωρίζει στους κατόχους δικαιώματος δημιουργού το δικαίωμα απαγορεύσεως μόνο έναντι εμπορικών παρόχων μηχανών αναζήτησεως ή εμπορικών παρόχων υπηρεσιών που επεξεργάζονται περιεχόμενα κατ' ανάλογο τρόπο, ενώ αυτό δεν υφίσταται στην περίπτωση διαθέσεως στο κοινό μέσω άλλων, ακόμη και εμπορικών, χρηστών.»

23. Εκτιμώ ότι, εκτός από το άρθρο 87f, παράγραφος 1, οι λοιπές διατάξεις των νέων άρθρων 87f έως 87h του UrhG είναι, σε μεγάλο βαθμό, παρακολουθηματικές ή δευτερεύουσες σε σχέση με την κρίσιμη αυτή διάταξη και δεν θέτουν σημαντικά ζητήματα όσον αφορά τη συμμόρφωση με την οδηγία.

24. Είμαι της γνώμης ότι τα άρθρα 87f, παράγραφος 1, και 87g, παράγραφος 4, του UrhG δεν μπορούν απλώς να εξομοιωθούν με προϋπόθεση που διέπει την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας, όπως η απαίτηση προηγούμενης άδειας. Όπως παρατήρησε το αιτούν δικαστήριο, η νομοθετική αυτή τροποποίηση, στην πράξη, έχει ως αποτέλεσμα να συντρέχει για τον πάροχο της υπηρεσίας ο κίνδυνος να ζητηθούν περιοριστικά μέτρα ή να ασκηθεί αγωγή αποζημιώσεως εις βάρος του από τον εκδότη εφημερίδων ή περιοδικών. Είναι αληθές, βεβαίως, ότι ο διαχειριστής μηχανών αναζήτησεως μπορεί να επικαλεστεί την προβλεπόμενη εξαίρεση από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά μόνον εάν η δημοσίευση περιορίζεται είτε σε μεμονωμένες λέξεις, είτε σε πολύ μικρά αποσπάσματα.

25. Πρέπει να επισημανθεί ότι, με την απόφαση *Berlington Hungary* κ.λπ.¹⁵, το Δικαστήριο έκρινε ότι η ουγγρική νομοθεσία που περιόριζε τη διοργάνωση συγκεκριμένων τυχηρών παιγνίων στα καζίνο συνιστούσε «τεχνικό κανόνα» κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/48, μόνον εφόσον μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά τη φύση των προϊόντων ή την εμπορία τους. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε όμως, περαιτέρω, ότι η απαγόρευση εκμεταλλεύσεως παιγνιομηχανημάτων εκτός των καζίνο ήταν ικανή να επηρεάσει σημαντικά την εμπορία των σχετικών μηχανημάτων, τα οποία είναι προϊόντα που καλύπτονται από το άρθρο 34 ΣΛΕΕ, περιορίζοντας τους διαύλους εκμεταλλεύσεώς τους¹⁶.

26. Αν εφαρμοστεί το σκεπτικό αυτό κατ' αναλογία στην υπό κρίση υπόθεση, θα ήταν εξίσου δυνατό να υποστηριχθεί ότι οι διατάξεις των άρθρων 87f, παράγραφος 1, και 87g, παράγραφος 4, του UrhG θα μπορούσαν να επηρεάσουν σημαντικά τη φύση ή την εμπορία αυτών των διαδικτυακών υπηρεσιών εφόσον εκθέτουν τους διαχειριστές μηχανών αναζήτησεως στον κίνδυνο είτε να ζητηθούν περιοριστικά μέτρα είτε να ασκηθεί αγωγή αποζημιώσεως εις βάρος τους στις περιπτώσεις που η αναζήτηση στο διαδίκτυο επιτρέπει στον αναγνώστη να έχει πρόσβαση σε περισσότερες από μεμονωμένες λέξεις ή πολύ μικρά αποσπάσματα από το επίμαχο προϊόν Τύπου. Είναι αξιοσημείωτο το ότι δεν υφίσταται παρόμοια απαγόρευση ή πιθανότητα να υπέχουν νομική ευθύνη λοιπά μέλη του κοινού (συμπεριλαμβανομένων εμπορικών χρηστών που δεν εμπίπτουν στην εξαίρεση του άρθρου 87g,

¹⁴ Δεδομένων των νομίμων δικαιωμάτων που παρέχονται με τις σχετικές διατάξεις στους εκδότες εφημερίδων και περιοδικών, η τήρηση των επίμαχων κανόνων είναι *υποχρεωτική* όσον αφορά τη διάθεση προϊόντων Τύπου από «εμπορικούς διαχειριστές μηχανών αναζήτησεως ή εμπορικούς παρόχους υπηρεσιών που επεξεργάζονται περιεχόμενα», όπως επιτάσσει το άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34.

¹⁵ Απόφαση της 11ης Ιουνίου 2015 (C-98/14, EU:C:2015:386).

¹⁶ Βλ. σκέψεις 98 και 99.

παράγραφος 4, του UrhG) τα οποία έχουν πρόσβαση ή χρησιμοποιούν το εν λόγω προϊόν Τύπου. Μια νέα νομοθετική ρύθμιση αυτού του είδους είναι σαφώς ικανή να επηρεάσει την παροχή υπηρεσιών για τα προϊόντα Τύπου, με συνέπεια να τίθεται ενδεχομένως ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 56 ΣΛΕΕ.

27. Κατόπιν των ανωτέρω, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι τα άρθρα 87f, παράγραφος 1, και 87g, παράγραφος 4, του UrhG συνιστούν «τεχνικό κανόνα» κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34.

28. Είναι αληθές ότι, όπως παρατήρησαν οι εκπρόσωποι αρκετών εκ των μετεχόντων στη διαδικασία κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 24ης Οκτωβρίου 2018, το συγγενικό δικαίωμα που απονέμεται από τα άρθρα 87f έως 87h του UrhG εμπίπτει στο πεδίο του θεμελιώδους δικαιώματος προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 17, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης). Όπως συνάγεται από τη δικογραφία ενώπιον του Δικαστηρίου, τόσο ο UrhG όσο και το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως η οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας¹⁷, παρέχουν στους δικαιούχους ευρύ φάσμα δυνατοτήτων προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου –όπως η υποβολή αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων ή η άσκηση αγωγής αποζημιώσεως– για την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και αποσκοπούν, συνεπώς, στη διασφάλιση, μεταξύ άλλων, υψηλού επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων αυτών.

29. Ωστόσο, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας δεν είναι απόλυτα. Το Δικαστήριο έχει τονίσει ότι τέτοιου είδους αποκλειστικά δικαιώματα και, ειδικότερα, η δυνατότητα να ζητηθεί η λήψη μέτρων, παραδείγματος χάριν ασφαλιστικών, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία τους, μπορούν να θίξουν τα θεμελιώδη δικαιώματα άλλων προσώπων, όπως το δικαίωμα επιχειρηματικής ελευθερίας, που προστατεύεται βάσει του άρθρου 16 του Χάρτη, και το δικαίωμα στην ελευθερία της πληροφόρησης, που προστατεύεται βάσει του άρθρου 11 του Χάρτη. Όταν διάφορα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο δίκαιο της Ένωσης έρχονται σε σύγκρουση, πρέπει να επιτυγχάνεται μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ τους¹⁸. Εν πάση περιπτώσει, τίποτα από τα ανωτέρω δεν σημαίνει ότι νομοθεσία που προβλέπει δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας είναι αδύνατο να συνιστά τεχνικό κανόνα κατά την έννοια της οδηγίας 98/34.

30. Εν συνεχεία θα πρέπει να εξεταστεί, όμως, αν πληρούνται επίσης προϋποθέσεις του άρθρου 1, σημείο 2 και του άρθρου 1, σημείο 5, της οδηγίας 98/34.

B. Κατά πόσον πληρούν τα άρθρα 87f, παράγραφος 1, και 87g, παράγραφος 4, του UrhG τις προϋποθέσεις του άρθρου 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34

31. Είναι αληθές ότι το άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 προβλέπει ότι ο όρος «τεχνικός κανόνας» καλύπτει ρυθμίσεις σχετικές με τις λεγόμενες «υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών», ήτοι υπηρεσίες που συνήθως παρέχονται έναντι αμοιβής¹⁹ με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως και κατόπιν προσωπικής επιλογής ενός αποδέκτη υπηρεσιών. Ωστόσο, η συγκεκριμένη προϋπόθεση

¹⁷ ΕΕ 2004, L 157, σ. 45.

¹⁸ Βλ., σχετικά, απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, McFadden (C-484/14, EU:C:2016:689, σκέψεις 81 έως 84). Βλ., επίσης, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, Huawei Technologies (C-170/13, EU:C:2015:477, σκέψεις 57 έως 59).

¹⁹ Προκύπτει με σαφήνεια από τις σκέψεις 26 έως 30 της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, Παπασάββας (C-291/13, EU:C:2014:2209), ότι το άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 έχει την έννοια ότι στις «υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών», κατά τη διάταξη αυτή, εμπίπτουν υπηρεσίες παροχής πληροφοριών μέσω διαδικτύου για τις οποίες ο φορέας παροχής των υπηρεσιών αμείβεται όχι από τον αποδέκτη τους, αλλά με τα έσοδα από τις διαφημίσεις που αναρτώνται σε ιστότοπο.

πληρούται ούτως ή άλλως στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, δεδομένου ότι αφορά υπηρεσίες Τύπου που παρέχονται, μεταξύ άλλων, μέσω διαδικτυακών μηχανών αναζήτησης²⁰. Εν πάση περιπτώσει, το αιτούν δικαστήριο, με την από 8 Μαΐου 2017 διάταξη περί παραπομπής στο Δικαστήριο, κατέστησε σαφές ότι η εν λόγω προϋπόθεση πληρούται.

Γ. Κατά πόσον τα άρθρα 87f, παράγραφος 1, και 87g, παράγραφος 4, του UrhG αναφέρονται ειδικά στις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών

32. Μια περαιτέρω προϋπόθεση που τίθεται με την οδηγία 98/34 είναι ότι ο επίμαχος κανόνας πρέπει να αφορά «ειδικά» τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών²¹. Όπως συνάγεται με σαφήνεια από το άρθρο 1, σημείο 5, της οδηγίας 98/34, ένα εθνικό μέτρο θεωρείται ότι αφορά ειδικά τέτοιες υπηρεσίες όταν ορισμένες τουλάχιστον από τις επιμέρους διατάξεις του έχουν ως συγκεκριμένο σκοπό και αντικείμενο να «ρυθμίσ[ουν] με σαφή και εύστοχο τρόπο τις υπηρεσίες αυτές»²².

33. Πάντως, μάλλον δεν χωρεί αμφιβολία ότι η διάταξη του άρθρου 87g, παράγραφος 4, του UrhG, σε συνδυασμό με το άρθρο 87f, παράγραφος 1, του UrhG, εφαρμόζεται σε υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών και ότι ο επίμαχος κανόνας, στην πράξη, αναφέρεται ειδικά σε τέτοιες υπηρεσίες.

34. Η Ισπανική Κυβέρνηση εξέθεσε, με τις παρατηρήσεις της, ότι σκοπός των επίμαχων εθνικών διατάξεων είναι η προστασία των συγγενικών δικαιωμάτων των εκδοτών εφημερίδων και περιοδικών και όχι η καθ' οιονδήποτε τρόπο ρύθμιση υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών. Κατά την άποψή μου, το γεγονός ότι οι επίμαχες εθνικές νομοθετικές διατάξεις απονέμουν δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας σε τέτοιου είδους εκδότες δεν αποδεικνύει αφ' εαυτού ότι οι σχετικές διατάξεις δεν επιδιώκουν να ρυθμίσουν, καθ' οιονδήποτε τρόπο ή έστω παρεμπιπτόντως, υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών. Η Επιτροπή διατύπωσε μάλιστα στις παρατηρήσεις της την άποψη ότι η διανοητική ιδιοκτησία δεν αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 98/34. Από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Schwibbert καθίσταται σαφές²³ ότι διατάξεις του εθνικού δικαίου περί διανοητικής ιδιοκτησίας ενδέχεται να συνιστούν «τεχνικό κανόνα» που απαιτεί κοινοποίηση κατά το άρθρο 8, σημείο 1, της οδηγίας 98/34.

35. Η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η υποχρέωση να κοινοποιηθεί δυνάμει του άρθρου 8, σημείο 1, της οδηγίας 98/34 ένα συγγενικό δικαίωμα, όπως το δικαίωμα που απονέμεται από τον UrhG στους εκδότες εντύπων, αποτελεί τυπική απαίτηση η οποία αντιβαίνει στο άρθρο 5, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων (Πράξη των Παρισίων του 1971) (στο εξής: Σύμβαση της Βέρνης), στο άρθρο 9 της Συμφωνίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (στο εξής: Συμφωνία TRIPS) και στο άρθρο 3 της Συνθήκης του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (στο εξής: ΠΟΔΙ), που υπογράφηκε το 1996.

20 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 87g, παράγραφος 4, του UrhG δεν πληροί, βάσει γραμματικής ερμηνείας του, δύο από τις προϋποθέσεις του άρθρου 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34, ήτοι ότι η υπηρεσία πρέπει να παρέχεται συνήθως έναντι αμοιβής και ότι πρέπει να παρέχεται κατόπιν προσωπικής επιλογής ενός αποδέκτη υπηρεσιών.

21 Η Επιτροπή, μολονότι δέχεται ότι η διάθεση προϊόντων Τύπου ή μερών τους στο κοινό από εμπορικούς διαχειριστές μηχανών αναζήτησης είναι υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών, θεωρεί ότι οι όροι «εμπορικοί πάροχοι υπηρεσιών που επεξεργάζονται περιεχόμενα» αφορούν τόσο τις διαδικτυακές όσο και τις μη διαδικτυακές υπηρεσίες.

22 Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Uber France (C-320/16, EU:C:2017:511, σημεία 23 και 24). Στις προτάσεις του ο γενικός εισαγγελέας M. Szpunar επισήμανε ότι «κάθε διάταξη που αφορά με οποιονδήποτε τρόπο τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών δεν εισέρχεται αυτομάτως στην κατηγορία των τεχνικών κανόνων. Η τροποποιηθείσα οδηγία 98/34 διακρίνει πράγματι, μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών τεχνικών κανόνων, τους κανόνες σχετικά με τις υπηρεσίες, διευκρινιζόμενου ότι πρόκειται μόνο για υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών. Κατά τον ορισμό που περιέχεται στο άρθρο 1, σημείο 5, της οδηγίας αυτής, κανόνας σχετικά με τις υπηρεσίες είναι απαίτηση γενικής φύσεως σχετικά με την πρόσβαση στις δραστηριότητες των υπηρεσιών και στην άσκησή τους. Για να μπορεί να χαρακτηριστεί ως τεχνικός κανόνας, μια τέτοια απαίτηση πρέπει ακόμη να έχει ως ειδικό σκοπό και ως ειδικό αντικείμενο να ρυθμίσει με σαφή και εύστοχο τρόπο τις υπηρεσίες αυτές. Αντιθέτως, αποκλείονται οι κανόνες που αφορούν τις υπηρεσίες αυτές μόνον κατά συνεκδοχή ή κατά σύμπτωση».

23 Απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2007, Schwibbert (C-20/05, EU:C:2007:652).

36. Εκτιμώ ότι τα ως άνω επιχειρήματα δεν είναι πειστικά. Μολονότι η παράλειψη κράτους μέλους να κοινοποιήσει σχέδιο τεχνικού κανόνα κατά το άρθρο 8, σημείο 1, της οδηγίας 98/34 μπορεί να έχει ως συνέπεια να καταστεί ο κανόνας ανεφάρμοστος, η υποχρέωση εκ των προτέρων κοινοποίησης επιβάλλεται στα κράτη μέλη και όχι στους μεμονωμένους δικαιούχους, άρα θεωρώ ότι είναι εντελώς τεχνητή οποιαδήποτε αναλογία με τον κανόνα ότι απαγορεύεται να εξαρτώνται η αναγνώριση και η άσκηση των δικαιωμάτων από οποιαδήποτε τυπική απαίτηση. Περαιτέρω, δεν υφίσταται εκ των προτέρων αποκλεισμός των κανόνων που αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία από το πεδίο των υποχρεώσεων κοινοποίησης οι οποίες επιβάλλονται με την οδηγία 98/34, ενώ, κατ' αντιπαραβολή, οι κανόνες σχετικά με την παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, παραδείγματος χάριν, εξαιρούνται ρητώς από το άρθρο 1, σημείο 5, της οδηγίας 98/34.

37. Οι οικείες διατάξεις του UrhG εφαρμόζονται, ομολογουμένως, και επί διαδικτυακών υπηρεσιών που παρέχονται από διαχειριστές μηχανών αναζήτησης (όπως η Google) και επί χωριστών υπηρεσιών που παρέχονται από λοιπούς διαχειριστές οι οποίοι διαθέτουν στο κοινό προϊόντα Τύπου. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, υποθέτω ότι υπάρχει η πιθανότητα να εξακολουθεί ο πάροχος υπηρεσιών Τύπου (ο οποίος ενδέχεται, λόγου χάριν, να συνοψίζει σχόλια Τύπου σε σχέση με συγκεκριμένο θέμα ή νομικό πρόσωπο ή άτομο έναντι αμοιβής) να ασκεί τις δραστηριότητές τους και εκτός διαδικτύου. Εντούτοις, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 24ης Οκτωβρίου 2018, ο εκπρόσωπος της Γερμανικής Κυβερνήσεως επιβεβαίωσε ότι η παροχή τέτοιου είδους υπηρεσιών από λοιπούς διαχειριστές δεν ήταν πια συνήθης και δεν αποτελούσε το επίκεντρο της σχετικής νομοθετικής τροποποίησης.

38. Το πεδίο εφαρμογής και ο αντίκτυπος της νομοθεσίας πρέπει, βεβαίως, να προσεγγίζονται κατά τρόπο ρεαλιστικό, λαμβανομένων υπόψη των τρεχουσών συνθηκών. Κατά τη γνώμη μου, είναι σαφές²⁴ ότι κύριος σκοπός και αντικείμενο²⁵ των εν λόγω νομοθετικών τροποποιήσεων ήταν η ρύθμιση του αντίκτυπου των διαδικτυακών μηχανών αναζήτησης, δεδομένου ότι όλο και μεγαλύτερο μέρος του κοινού έρχεται μέσω του διαδικτύου σε επαφή με ό,τι συνιστά περιεχόμενο των μέσων ενημέρωσης, και η θέσπιση ειδικού κανόνα περί πνευματικής ιδιοκτησίας όσον αφορά την παροχή διαδικτυακών υπηρεσιών σε σχέση με προϊόντα Τύπου από τους διαχειριστές τέτοιων μηχανών αναζήτησης. Ως εκ τούτου, ακόμη και αν εξακολουθούν να υπάρχουν πάροχοι εμπορικών υπηρεσιών που ασκούν τέτοιες δραστηριότητες εκτός διαδικτύου, μάλλον δεν αποτελούν το κύριο μέλημα του Γερμανού νομοθέτη. Μολονότι πρόκειται, εν τέλει, για ζήτημα το οποίο υπόκειται σε έλεγχο εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου, το ως άνω συμπέρασμα φαίνεται να συνάγεται τουλάχιστον εμμέσως από την ερμηνεία του περί του UrhG.

39. Ως εκ τούτου, υπ' αυτή την έννοια, οι οικείες διατάξεις του UrhG αναφέρονται «ειδικά» στις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, όπως επιτάσσει το άρθρο 1, σημείο 5, της οδηγίας 98/34, διότι, στην πραγματικότητα, η τροποποίηση στο γερμανικό δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας πραγματοποιήθηκε προκειμένου να ρυθμιστούν «με σαφή και εύστοχο τρόπο» τέτοιες υπηρεσίες²⁶.

²⁴ Υπό την επιφύλαξη του ελέγχου του ζητήματος αυτού από το αιτούν δικαστήριο.

²⁵ Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, *Asociación Profesional Elite Taxi* (C-434/15, EU:C:2017:981, σκέψη 40), και απόφαση της 10ης Απριλίου 2018, *Uber France* (C-320/16, EU:C:2018:221, σκέψη 22), με τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε ότι «κύριο στοιχείο» μιας υπηρεσίας που συνδύαζε μια «υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών» και μια υπηρεσία μεταφοράς ήταν η τελευταία υπηρεσία. Κατά την άποψή μου, η ίδια ερμηνευτική προσέγγιση μπορεί να ακολουθηθεί και ως προς την επίμαχη νομοθεσία. Δεδομένου ότι η νομοθεσία μπορεί να έχει πολλούς σκοπούς και πρέπει να είναι προσαρμοσμένη ώστε να ανταποκρίνεται σε πλήθος διαφορετικών απαιτήσεων και συμφερόντων, φρονώ ότι, στο πλαίσιο της υποχρέωσης για εκ των προτέρων κοινοποίηση, την οποία επιβάλλει το άρθρο 8, σημείο 1, της οδηγίας 98/34, πρέπει να διευκρινιστεί ποιος είναι ο κύριος σκοπός και το αντικείμενο ή το κύριο στοιχείο της επίμαχης εθνικής νομοθεσίας ή διατάξεως, άλλως η συμπεριληψη σε αυτήν υπηρεσιών που δεν έχουν μεγάλη σημασία, παραδείγματος χάριν από άποψη μεγέθους ή αξίας, θα μπορούσε να οδηγήσει στο εσφαλμένο συμπέρασμα ότι οι ρυθμιζόμενες υπηρεσίες δεν είναι «υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών». Συνεπώς, αν συμπεριλαμβάνονταν στη νομοθεσία σχετικά ασήμαντες υπηρεσίες, οι οποίες δεν αποτελούν αντικείμενο εκμεταλλεύσεως μέσω του διαδικτύου από κοινού με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, θα μπορούσε να υπονομευθεί ο ίδιος ο σκοπός της οδηγίας 98/34.

²⁶ Κατά συνέπεια, διαφωνώ με το επιχείρημα της Γερμανικής Κυβερνήσεως ότι οι διατάξεις του επίμαχου UrhG δεν έχουν άμεσο αντίκτυπο στην παροχή υπηρεσιών ή στη διασυννοιακή παροχή υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα, η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι πρόκειται απλώς για γενικούς όρους σχετικά με την παροχή υπηρεσιών που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, σημείο 5, της οδηγίας 98/34. Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, οι διατάξεις αυτές απλώς επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι μηχανές δεδομένων και οι φορείς συλλογής δεδομένων αποκτούν πρόσβαση στα στοιχεία που χρησιμοποιούν για ευετηρίαση της έρευνάς τους.

40. Κατά την άποψή μου, το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-255/16, *Bent Falbert*²⁷. Σε αυτή την υπόθεση οι κατηγορούμενοι ήταν εκδότες δανικής εφημερίδας οι οποίοι είχαν συμφωνήσει να δημοσιεύουν, τόσο στην έντυπη έκδοση όσο και στον ιστότοπό της, διαφημίσεις εταιριών στοιχημάτων που διοργάνωναν παίγνια ή στοιχήματα στη Δανία χωρίς να έχουν λάβει εκεί τη σχετική άδεια. Ο δανικός νόμος δεν διέκρινε ρητώς μεταξύ διαδικτυακών και μη διαδικτυακών υπηρεσιών. Το Δικαστήριο έκρινε ωστόσο ότι το στοιχείο αυτό δεν ήταν καθοριστικής σημασίας προκειμένου να αποφανθεί εάν ο νόμος αναφερόταν ειδικά σε υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών. Κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 1, σημείο 5, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 98/34 δεν απαιτεί να έχει *ολόκληρος* ο επίμαχος κανόνας ως «συγκεκριμένο σκοπό και αντικείμενο» να ρυθμίσει υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, αφού αρκεί ορισμένες μόνο διατάξεις του κανόνα αυτού να έχουν τέτοιο σκοπό ή αντικείμενο²⁸. Το ίδιο μπορεί εξίσου εύκολα να ισχύσει και στην υπό κρίση υπόθεση.

41. Βεβαίως, δέχομαι ότι, όπως τόνισαν οι εκπρόσωποι αρκετών εκ των μετεχόντων στη διαδικασία κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η επίμαχη νομοθεσία θεσπίστηκε προκειμένου να ενισχυθούν τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας των εκδοτών εντύπων και, κατ' επέκταση, να προαχθούν τόσο η πολυμορφία των μέσων ενημέρωσης όσο και η ελευθερία του Τύπου. Το γεγονός ότι το διαδίκτυο είναι πανταχού παρόν και η ευρεία πρόσβαση σε προσωπικούς υπολογιστές και smartphones είχε ως αποτέλεσμα ότι, σε διάστημα μισής γενιάς, οι έως τώρα καθιερωμένες πρακτικές όσον αφορά την κατανάλωση προϊόντων που παρέχονται από τα μέσα ενημέρωσης –πρωτίστως δε η ίδια η συνήθεια να αγοράζονται έντυπες εφημερίδες– έχουν αλλάξει δραματικά.

42. Κατά συνέπεια, οι νομοθέτες των κρατών μελών είχαν κατ' αρχήν κάθε δικαίωμα να προσαρμοσθούν σε αυτές τις μεταβαλλόμενες καταναλωτικές συνήθειες. Ένας ελεύθερος και δυναμικός Τύπος είναι ζωτικό στοιχείο της ίδιας της δημοκρατίας, η οποία, όπως αναγνωρίζει το άρθρο 2 ΣΕΕ, αποτελεί θεμέλιο λίθο της Ένωσης και των κρατών μελών της. Είναι μάλλον μη ρεαλιστικό να αναμένουμε δημοσιογραφία υψηλής ποιότητας και ποικίλης ύλης, η οποία θα τηρεί τα υψηλότερα πρότυπα δεοντολογίας των μέσων ενημέρωσης και θα σέβεται την αλήθεια, εάν οι εφημερίδες και τα λοιπά μέσα ενημέρωσης δεν έχουν βιώσιμα κέρδη. Θα ήταν ανόητο και αφελές να μην αναγνωρίσουμε ότι το παραδοσιακό μοντέλο εμπορίας εφημερίδων σε ολόκληρη την Ένωση –πωλήσεις και διαφήμιση– έχει υπονομευθεί κατά τα τελευταία είκοσι χρόνια από την ανάγνωση των εφημερίδων από τους καταναλωτές στο διαδίκτυο, πρακτική η οποία έχει διευκολυνθεί με την εμφάνιση ισχυρών μηχανών αναζήτησης, όπως αυτή που διαχειρίζεται η εναγομένη.

43. Τίποτα όμως από τα ανωτέρω δεν σημαίνει ότι ένα κράτος μέλος δικαιούται να παρακάμψει τις υποχρεώσεις κοινοποίησεως τις οποίες επιβάλλει η οδηγία 98/34. Όπως επίσης και το γεγονός ότι η κοινοποίηση μιας τέτοιας νομοθετικής προτάσεως επιβάλλεται από την ίδια την οδηγία δεν σημαίνει ότι το εκάστοτε νομοσχέδιο είναι κατ' ανάγκη ελαττωματικό ή μη αποδεκτό από την άποψη της εσωτερικής αγοράς. Αντιθέτως, σκοπός του άρθρου 8, σημείο 1, της οδηγίας 98/34 είναι να λαμβάνει η Επιτροπή (και, κατ' επέκταση, τα λοιπά κράτη μέλη) γνώση της προτάσεως και, σε πρώιμο στάδιο, να έχει τη δυνατότητα να εξετάσει τις ενδεχόμενες συνέπειές της για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως, από την απόφασή του στην υπόθεση *CIA Security International*²⁹ και εντεύθεν, ότι η μη συμμόρφωση με την υποχρέωση κοινοποίησεως συνεπάγεται ότι οι σχετικές διατάξεις εθνικής νομοθεσίας που εκδόθηκαν κατά παράβαση της υποχρέωσεως αυτής πρέπει να κρίνονται ανεφάρμοστες από τα εθνικά δικαστήρια μέσω ενδεδειγμένων διαδικασιών.

27 Απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, *Falbert* κ.λπ. (C-255/16, EU:C:2017:983).

28 Απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, *Falbert* κ.λπ. (C-255/16, EU:C:2017:983, σκέψη 32).

29 Απόφαση της 30ής Απριλίου 1996 (C-194/94, EU:C:1996:172).

44. Συνοψίζοντας, ως εκ τούτου, είμαι της γνώμης ότι, για τους ανωτέρω λόγους, οι διατάξεις των άρθρων 87f, παράγραφος 1 και 87, παράγραφος 4, του UrhG συνιστούν «τεχνικό κανόνα» που αναφέρεται ειδικά σε συγκεκριμένη υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών, ήτοι, στην υπό κρίση υπόθεση, τη διάθεση προϊόντων Τύπου μέσω χρήσεως διαδικτυακών μηχανών αναζήτησεως, οπότε πληρούν τις προϋποθέσεις τις οποίες θέτουν οι ορισμοί στο άρθρο 1, σημείο 2, στο άρθρο 1, σημείο 5, και στο άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34.

45. Δεδομένου ότι οι σχετικοί εθνικοί κανόνες δεν κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή όπως επιτάσσει το άρθρο 8, σημείο 1, της οδηγίας 98/34, το Landgericht Berlin (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Βερολίνου) οφείλει, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, να μην εφαρμόσει τις διατάξεις των άρθρων 87f, παράγραφος 1, και 87 g, παράγραφος 4, του UrhG στην ενώπιόν του διαφορά.

IV. Πρόταση

46. Κατόπιν των ανωτέρω, είμαι της γνώμης ότι στα δύο ερωτήματα που υπέβαλε το Landgericht Berlin (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Βερολίνου, Γερμανία) πρέπει δοθεί η εξής απάντηση:

Το άρθρο 1, σημεία 2 και 5, της οδηγίας 98/34/EΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/96/EΚ του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2006, για την προσαρμογή ορισμένων οδηγιών στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, λόγω της προσχώρησης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, έχει την έννοια ότι εθνικές διατάξεις όπως οι επίμαχες στη διαφορά της κύριας δίκης, οι οποίες απαγορεύουν αποκλειστικά σε εμπορικούς διαχειριστές μηχανών αναζήτησεως και σε εμπορικούς παρόχους υπηρεσιών που επεξεργάζονται περιεχόμενα, αλλά όχι στους υπόλοιπους –ακόμη και εμπορικούς– χρήστες, να διαθέτουν στο κοινό προϊόντα Τύπου ή μέρη αυτών (εξαιρουμένων μεμονωμένων λέξεων και πολύ μικρών αποσπασμάτων κειμένων), αποτελούν κανόνες που αναφέρονται ειδικά σε υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών. Το άρθρο 1, σημείο 11, της οδηγίας 98/34, έχει την έννοια ότι εθνικές διατάξεις όπως οι επίμαχες στη διαφορά της κύριας δίκης, συνιστούν «τεχνικό κανόνα» κατά την έννοια της ίδιας διατάξεως, με συνέπεια να ισχύει ως προς αυτούς η υποχρέωση κοινοποίησης δυνάμει του άρθρου 8, σημείο 11 της οδηγίας.